

Přístup k českým technickým normám plný rozporů

Vyhláškou Ministerstva průmyslu a obchodu ČR č. 348/2014 z 19. prosince 2014, kterou se mění vyhláška č. 486/2008 Sb., kterou se stanoví odborné činnosti související se zabezpečením vydávání a řádné distribuce českých technických norem a úplata za jejich poskytování, došlo k úpravě „úplaty za poskytování norem“, a to tak, že se doba poskytnutí přístupových práv snížila z 1 roku na 6 měsíců; tím se úplata zdvojnásobila (přístupová práva k individuálnímu čtení ČSN a dalších dokumentů dříve 1 000 Kč/rok, nyní 1 000 Kč/6 měsíců.). K obdobné úpravě došlo také u úplaty za individuální tisk technických norem. Přístupová práva k individuálnímu tisku měla dříve roční poplatek, nyní je za stejnou částka přístup 6 měsíců a položka „tisk bez omezení“ je nahrazena tiskem do 1 000 stran včetně.

Důvodem této změny byl požadavek na zvýšení příjmů státního rozpočtu z prodeje technických norem, který při přípravě rozpočtu pro rok 2015 vzneslo Ministerstvo financí. Tento požadavek se následně stal součástí usnesení vlády č. 437 ze dne 16. června 2014.

ČKAIT spolu s dalšími nevládními organizacemi, zejména Hospodářskou komorou, usilovala v minulosti několik let o změnu obchodní politiky Českého normalizačního institutu (organizace pověřená do roku 2008 tvorbou, vydáváním a zveřejňováním českých technických norem) a on-line přístup k technickým normám. Současně Komora prosadila nové ustanovení do stavebního zákona týkající se veřejné bezplatné přístupnosti vybraných norem. Zákon č. 183/2006 Sb., § 196 odst. 2: „Pokud tento zákon nebo jiný právní předpis vydaný k jeho provedení stanoví povinnost postupovat podle technické normy (ČSN, ČSN EN), musí být tato technická norma bezplatně veřejně přístupná.“

Významným dokumentem, který nelze opominout v souvislosti s otázkou přístupnosti českých technických norem, je Nález Ústavního soudu k obsahu vyhlášky č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb, publikovaný ve Sbírce zákonů pod č. 241/2009 Sb. Ústavní soud rozhodl dne 26. května 2009 o návrhu veřejného ochránce práv JUDr. Otakara Motejla na zrušení vyhlášky č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb zamítnutím tohoto návrhu. V obsáhlém odůvodnění se zabýval nejen technickými normami, na něž odkazuje vyhláška č. 23/2008 Sb., ale obecně obsahem, srozumitelností, užíváním a přístupností českých technických norem a způsobem odkazů na technické normy v právních předpisech.

K účelu a poslání technických norem a jejich vazbě na právní předpisy se v Nálezu Ústavního soudu uvádí:

„(54.) Technické normy doplňují nekompletní právní požadavek. Odkazy na technické normy mají za cíl konkretizovat požadavky obsažené v právních normách a chránit tak veřejný zájem a bezpečnost. Účelem splnění detailních právních nároků je především jakost výrobků, ochrana zdraví a života lidí, bezpečnost práce a technických zařízení, požární ochrana, tvorba a ochrana životního prostředí, ochrana majetku a dalších zájmy. Tyto požadavky často vyplývají z mezinárodních do-

hod, kterými je Česká republika vázána. V poslední době přicházejí zejména z oblasti Evropské unie.

(60.) Existence technických norem a odkaz na ně v právních předpisech jsou nezbytné pro to, aby právní předpisy České republiky nebyly neúčelně zatěžovány množstvím detailních právních požadavků. Právní předpis nemůže jít do podrobností (způsobů výpočtů různých hodnot apod.) uvedených na mnoha stránkách norem. Právní předpis stanoví pouze základní podmínky s tím, že na příslušné české technické normy odkazuje, čímž informuje osoby způsobilé k navrhování staveb a řešení technických podmínek požární ochrany staveb (autorizovaný inženýr a autorizovaný technik), kde naleznou podrobné řešení dané problematiky.“

Nález Ústavního soudu si všímá i možnosti použití odlišného postupu, než uvádí technická norma, za podmínek daných zákonem:

„(61.) V ustanovení § 99 zákona o požární ochraně se uvádí, že autorizovaný inženýr nebo technik, kterému byla udělena autorizace pro požární bezpečnost staveb (dále jen autorizovaná osoba), je při realizaci technických podmínek požární ochrany staveb stanovených prováděcím právním předpisem vydaným podle § 24 odst. 3 oprávněn použít postup odlišný od postupu, který stanoví česká technická norma nebo jiný technický dokument upravující podmínky požární ochrany. Při použití takového postupu však musí autorizovaná osoba dosáhnout alespoň stejného výsledku, kterého by dosáhla při postupu podle prováděcího právního předpisu vydaného podle § 24 odst. 3.

(62.) Uvedené ustanovení tak bere zřetel na případy, kdy projektant (autorizovaná osoba) vymyslí vhodnější, inovativní, popř. levnější řešení, než jaké stanoví norma.“

Ústavní soud vyjádřil souhlas se stanoviskem navrhovatele, že české technické normy mají být veřejně bezplatně přístupné. K tomu se v Nálezu uvádí:

„(63.) K námitkám navrhovatele ohledně absence veřejného a bezplatného přístupu k českým technickým normám lze uvést následující: do technických norem je možno v pracovních dnech nahlédnout na hasičských zá-

chranných sborech krajů (krajských ředitelství, územních odborech) či za poplatek v technických knihovnách krajských měst.

(64.) České technické normy je rovněž možno si zakoupit u Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, kam se mohou občané obrátit i s žádostí o poskytnutí základní informace. České technické normy je možno dále zakoupit v kontaktních místech Hospodářské komory po celé republice. Od roku 2009 byla tištěná podoba technických norem o polovinu zlevněna. Průměrná cena českých technických norem je (a byla i před jejich zlevněním) nižší, než je průměr v Evropské unii.

(65.) Přístup ke všem platným technickým normám v elektronické podobě je dále možný prostřednictvím internetu, kde je možné si tyto normy za poplatek stáhnout (pro jednoho uživatele má služba stát 1 000 Kč na 12 měsíců, za zvýšenou cenu možnost i vytisknout).

(66.) Je ovšem třeba také podotknout, že technické normy nejsou primárně určeny pro řadového spotřebitele, i když jedním z úkolů technických norem je jeho ochrana, nýbrž především pro odborníky profesionály. Technickými normami z oblasti požární bezpečnosti jsou vybaveni především autorizovaní technici a inženýři, posuzující technické podmínky požární ochrany (kteří je používají při své práci), což představuje další možnost přístupu a nahlédnutí do nich. Problematiku navrhování staveb mohou řešit pouze k tomu způsobilé osoby, jak vyplývá z ustanovení § 158 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Tyto osoby musí ke své činnosti získat autorizaci podle zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů. Navrhování staveb (projektování) mohou vykonávat jako podnikatelské subjekty, z čehož vyplývá, že pro vykonávání této činnosti musí vynaložit určité náklady související s touto činností. Mezi tyto náklady lze řadit i pořízení technických norem.

(67.) Je tedy možno konstatovat, že přístup k českým technickým normám uvedeným v příloze č. 1 vyhlášky č. 23/2008 Sb. je veřejný a bezplatný. Zásada veřejného a bezplatného přístupu k českým technickým normám uvedeným ve vyhlášce č. 23/2008 Sb. není porušena, neboť podmínka veřejného a bezplatného přístupu technických norem občanovi je zajištěna u státních institucí, tj. hasičských záchranných sborů krajů. K porušení základního principu demokratického státu, tj. rovnosti před zákonem (čl. 1 Ústavy, čl. 1 Listiny) tedy v důsledku existence odkazů na technické normy obsažených v předmětné vyhlášce nedochází.“

Za výše popsaných podmínek považoval Ústavní soud požadavek na veřejný a bezplatný přístup k českým technickým normám za splněný. Tyto podmínky by se tedy neměly bez vážného důvodu měnit. Vážným důvodem není požadavek Ministerstva financí na zvýšení příjmů státního rozpočtu z prodeje technických norem.

Lze odůvodněně očekávat, že zvýšení poplatků za přístup k technickým normám bude mít za následek pokles v počtu přístupů: podnikatelské subjekty i orgány veřejné správy ponechají ve svých rozpočtech na přístup k normám finanční částky ve stejné výši a sníží počet přístupů.

Členové ČKAIT, autorizovaní inženýři a technici, se aktivně podílejí na vypracování, schvalování a zavádění českých technických norem, či na přejímání evropských nebo mezinárodních norem do soustavy českých technických norem zejména v rámci technických normalizačních komisí. Tato jejich činnost je buď formálně finančně podporována Komorou a dalšími nevládními organizacemi ve stavebnictví a podnikatelskými subjekty, ale převážně je vykonávána bezplatně. Tito odborníci vykonávají uvedenou činnost ve prospěch ostatních pracovníků profese. Také z tohoto důvodu je zdražování výsledků jejich práce nemorální.

Proti návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 486/2008 Sb., ostře argumentovaly nevládní organizace: mj. Hospodářská komora ČR, Svaz podnikatelů ve stavebnictví ČR, Asociace malých podniků a živnostníků ČR. Hospodářská komora ve svém stanovisku uvádí, že na prodej technických norem není možné nahlížet jako na prodej komodity vlastněné státem a jako na prostý zdroj příjmů státního rozpočtu. Podnikatelská a odborná veřejnost do vzniku norem vkládá také svůj čas, znalosti a peníze. Z tohoto pohledu normy nejsou majetkem státu.

Závěrem vyslovujeme názor, že Technické normy by neměly být předmětem komerčního podnikání. Snadný, pokud možno zcela bezplatný, přístup k normám by měly mít orgány veřejné správy a odborné školy v závislosti na své působnosti a specializaci.

Pokud má Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví zvyšovat příjmy (ÚNMZ), pak je třeba, aby Úřad hledal jiné formy nabídky svých služeb; např. uvažoval o poskytování úplné znění technických norem (tj. včetně zapracování přijatých změn do textu normy), o vydávání komentovaného znění často používaných technických norem nebo jejich skupin formou publikací, o pořádání odborných seminářů k obsahu jednotlivých technických norem s využitím znalostí a zkušeností členů technických normalizačních komisí atd.

ČKAIT

Dne 28. května 2015 Nejvyšší správní soud v Brně rozhodl o tom, že ÚNMZ musí zdarma zpřístupnit závazné technické normy. Závazným stanoviskem Nejvyššího správního soudu se teď bude muset řídit ÚNMZ a další orgány veřejné správy.